

Høringsinnspill til Nærings- og fiskeridepartementets arbeid med stortingsmelding om offentlig innkjøp

Bakgrunnen for etableringen av Initiativ for etisk handel (IEH) i år 2000 var stadig nye avsløringer i media om næringslivets medvirkning til brudd på arbeidstaker- og menneskerettigheter i leverandørkjeden. Norske bedrifter ga uttrykk for at de ønsket hjelp til å håndtere disse utfordringene. Derfor gikk næringslivet, sivilsamfunn og fagbevegelsen sammen og etablerte IEH. Til grunn lå en erkjennelse om at komplekse problemstillinger best håndteres og løses gjennom samarbeid og partnerskap der ulike aktører deler samme mål. IEH inngår også i et internasjonalt nettverk av organisasjoner med samme formål. Sammen med medlemmer fremmer vi ansvarlige leverandørkjeder slik at internasjonal handel bidrar til og ivaretar grunnleggende arbeidstaker- og menneskerettigheter, bærekraftig utvikling og forsvarlig miljøhåndtering. For oversikt over medlemmer, se [her](#).

IEH og offentlig sektor: bakgrunn og relevans

IEH er et ledende ressurscenter og en premissleverandør for utvikling av metode og praksis som fremmer arbeidstaker- og menneskerettigheter i offentlige anskaffelser. Landets fremste offentlige virksomheter på etisk handel er medlemmer i IEH. Fagutvikling og praksiser utviklet i IEH-fellesskapet ligger blant annet til grunn for råd og anbefalinger fra Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi).

10 års erfaring har gitt oss god innsikt i oppdragsgiveres og leverandørers praksiser. Oppsummert for førstnevnte er at Norge har noen *svært få* oppdragsgivere som jobber systematisk med arbeidstaker- og menneskerettigheter i risikoanskaffelser. De samme virksomhetene er sentrale i utforskning og utviklingen av verktøy, krav og kontraktsoppfølging, som er en forutsetning for videreutvikling. Det store flertallet oppdragsgivere gjør imidlertid lite, mange ingen ting. Kunnskapen er lav og praksisene varierer på en måte som er uheldig for leverandørene. Vi ser det samme hos leverandører. I noen bransjer er kunnskapen lav, andre er mer profesjonelle. IEH vet hvor «skoen trykker» i privat og offentlig sektor.

Innspill:

IEHs innspill fokuserer på hvordan menneskerettigheter best kan ivaretas i offentlige anskaffelser der det er en risiko for brudd på slike. Dette bør ses i sammenheng med innspillet fra gruppearbeid under IEH-konferansen «Status etisk handel – Norge», 26. april 2017.

På bakgrunn av mange års erfaring er det særlig ett forhold som skiller seg ut og som bør prioriteres:

Koordinert innsats og samarbeid.

For å redusere, og helst unngå, direkte eller indirekte medvirkning til brudd på grunnleggende menneskerettigheter i offentlige anskaffelser, er koordinert innsats og samarbeid viktig. Det viktigste myndighetene kan gjøre er derfor å bidra til, og legge til rette for, dette. Samarbeid mellom oppdragsgivere har vært tema i IEH-fellesskapet i lang tid. Som landets fremste ressurs- og kompetansesenter ønsker vi å bidra aktivt til samordnet innsats.

Samarbeid og samordning vil være en styrke og fordel for alle parter: myndighetene, oppdragsgiverne, leverandører og andre involverte, og det vil ha en gunstig dominoeffekt. Oppsummert handler det om:

- Standardisering og harmonisering
- Kompetanse
- Leverandørutvikling

I lys av § 5 er samarbeid og koordinert innsats viktigere enn noen gang.

For det første vil koordinert innsats og samarbeid bidra vesentlig til **standardisering og harmonisering av praksiser**. For eksempel vil en felles tilnærming til risikoanalyser være klokt. Det samme gjelder bruk av etiske krav som legger til grunn i risikoanskaffelser. Det er særlig viktig med **harmonisering i kontraktsoppfølgingen**. Vi har mye kunnskap om oppdragsgiveres (ulike) praksiser. I tillegg vet vi flertallet av oppdragsgivere gjør seg lite, mange ingenting. En undersøkelse utført av IEH og Difi nylig, viser det¹. Ulike praksiser er uheldig sett fra leverandørenes side. Det er trolig også en rettslig utfordring. IEH og Difi har utviklet et standard kontraktsvilkår for etisk handel. Det er en god begynnelse, men langt fra tilstrekkelig

Koordinert innsats og samarbeid vil føre til en betydelig kompetanseheving og profesjonalisering. Det kan legges til rette for «regionale spesialister på menneskerettigheter, miljø og bærekraftig». Dette kan for eksempel kombineres med en sektorvis tilnærming. Organiseringen vil være av stor betydning for hvordan og hvor stor effekten vil være. Mer om det under.

Koordinert innsats og samarbeid vil være svært positivt for leverandørene. Det vil gi forutsigbarhet og større grad av likebehandling. Det vil gi et annet og bedre grunnlag for utvikling av leverandører. I dag råder tilfeldighetene, sier leverandører som er medlem av IEH.

Oppsummert, og som en naturlig følge, vil dette i sum gi **betydelig besparelser i tid og kroner**. Og vi vil kunne hente ut store samfunnsøkonomiske gevinster. Ved å samarbeide om harmoniserte praksiser om bærekraftige offentlige anskaffelser, gjerne også internasjonalt, som premierer de seriøse og omvendt: bidrar til at useriøse ikke får delta i og vinne kontrakter, vil de samfunnsøkonomiske konsekvensene være betydelige på sikt. En vellykket etterlevelse av §5 i LOA forutsetter koordinert innsats og økt samarbeid.

Organisering av koordinert innsats og samarbeid

Organisering er et suksesskriterium. Hva som vil være den mest hensiktsmessige modellen – faglig og samfunnsøkonomisk – er vanskelig å si. Vår erfaring fra privat og offentlig sektor er at en regional tilnærming er et fornuftig utgangspunkt. I Oslo er det et nært samarbeid mellom Oslo kommune, Akershus fylkeskommune og omkringliggende kommuner. På sør-vest landet samarbeider Stavanger og andre kommuner. En rekke mindre kommuner i landet inngår i innkjøpssamarbeid. Landets største universiteter samarbeider. Slik kunne vi fortsette. Å ta utgangspunkt i etablerte strukturer er fornuftig. Samtidig må disse også knyttes sammen. I Sverige koordineres arbeidet i landets 21 län av to personer. I IEH har vi diskutert ulike modeller for samarbeid flere ganger, og våre medlemmer har klare meninger. Det fremgår blant annet av tilbakemeldingene fra tidligere omtalte gruppearbeid. Her deltok også ikke-medlemmer. Koordinert innsats og samarbeid forutsetter en teknisk løsning plattform.

IEH ønsker å spille en aktiv rolle i samordningen fordi vi har unike erfaringer og besitter kunnskap få andre har. Vi tar gjerne en møte der vi utdypere våre tanker og forslag til organisering.

Vennlig hilsen

Stine Foss

*Konstituert daglig leder
Offentlig sektor teamet*

Magne Paulsrud

*Seniorrådgiver
Offentlig sektor teamet
Mobil 97 74 40 14*

Karoline Bakka Hjertø

*Seniorrådgiver
Offentlig sektor teamet
Mobil: 99 22 73 03*

Høringsinnspillene fra IEH har sekretariatet som avsender og representerer ikke nødvendigvis synet til alle våre mer enn 160 medlemmer, fra næringsliv, fagbevegelse, sivil sektor, arbeidsgiverorganisasjoner og offentlig sektor.

¹ Arbeidstaker- og menneskerettigheter i offentlig innkjøp: en undersøkelse om bruken av etiske krav i høyrisikoanskaffelser 2009-2016.